

PSYCHOLOGIE U NÁS A V ZAHRANIČÍ

Prof. PhDr. VÁCLAV HOŠEK, DrSc., PADESÁTILETÝ

Dne 20. 5. 1989 se v plné svěžesti dožil 50 let dnešní děkan FTVS UK v Praze prof. PhDr. Václav Hošek, DrSc.

Podíváme-li se přibližně 25 let zpět, asociuji některé myšlenky a fakta samozřejmě spojené s vlastní emoční zaujatostí k jubilantovi.

S Václavem Hoškem jsem se seznámil přibližně v roce 1963, kdy byl aspirantem na katedře psychologie FTVS UK vedené Miroslavem Vaňkem, který byl rovněž jeho školitelem. Byli to právě M. Vaněk a V. Hošek, kteří probudili můj zájem o psychologii. Václav Hošek již jako aspirant vedl vědecký studentský kroužek, zaměřený zejména na psychologii sportu a psychologii tělesné výchovy. Od něho jsem získal první poznatky z metodologie a statistiky ještě svým studiem psychologie na FF UK v Praze a pod jeho vedením jsem také napsal svou první vědeckou stať v roce 1969. I později při mém studiu a po vystudování odborné psychologie V. Hošek podstatně ovlivnil mé odborné zaměření. Vždy mi byl nejen kamarádem, ale i oporou v oblasti mé práce.

Studentský vědecký kroužek, vedený V. Hoškem, navštěvovali nejen studenti FTVS UK, ale také studenti psychologie FF UK. Vzpomenu v tomto kontextu pouze některá jména z tohoto prvního období jubilanta, bez nároků na úplnost. Byli to: Petr Knotek, Antonín Rychtecký, Pavel Slepíčka, Jaroslav Bernt, Ivan Šulc, Šárka Homolová aj. Někteří se dodnes zabývají psychologií, či psychologií sportu profesionálně, jiní dali přednost učení na středních školách. Většina členů tohoto „prvního“ studentského vědeckého kroužku psychologie dosáhla akademických titulů PhDr., či vědeckých a vědeckopedagogických hodností nejméně CSc.

Sám jubilant obhájil v roce 1965 kandidátskou disertační práci týkající se aspirační úrovně v laboratorních a sportovních situacích. Již ve své disertaci přichází se zpřesněnými metodami používanými ve škole K. Lewina, jakož i s řadou metod vlastních specifických pro oblast sportu.

Začátky V. Hoška po obhájení kandidátské disertace nebyly lehké. Přibližně dva roky pracoval jako technik, než se uvolnilo místo odborného asistenta na katedře psychologie FTVS UK.

Problematika, kterou řešil ve své kandidátské práci ho zákonitě musela přivést k dalším oblastem psychologie. Vezmeme-li v úvahu, že vycházel z experimentálního pojetí Lewinovy školy a zejména práce Hoppeovy „Erfolg und Misserfolg“, byla to motivace a zejména výkonová motivace, emocionální prožívání v nejširším slova smyslu a volní aktivita.

Výkonovou motivací (VM), se kterou v ČSSR začal, ho nutně přivedla vedle měření lidských potřeb v operantním modu (projekční měření na základě obsahové analýzy TAT příběhů) rovněž do oblasti testové úzkosti. V americké tradici, z které zpočátku vycházel, se motiv (potřeba) vyhnutí se selhání (neúspěchu) měřil dotazníky, tedy v respondentním modu, u nás např. nejdříve škálou manifestní úzkosti (MAS) Taylorové a později a specifičtěji zejména na dotazníkem Mandlera a Sarasona „Test Anxiety Questionnaire — TAQ“.

V. Hošek nejen přeložil některé základní manuály, ale adaptoval i tyto diagnostické metody zejména vzhledem k jejich „face validity“ pro sportovní a tělovýchovné činnosti, což bylo teoretickou motivační psychologií odhaleno později (H. D. Schmalt, 1976; Chekhaucen, 1986). Současně se podílel na adaptaci osobnostních dotazníků ve vztahu ke sportovní činnosti, a prakticky výzkumně i rutinně pracoval. Vyvrcholem tohoto období je monografie Vaněk, Hošek, Svoboda „Studie osobnosti ve sportu“ (Praha, UK 1974), která bylo později přeložena v NSR. V letech 1965—1979 pracuje mimořádně intenzivně a úspěšně. Řada jeho studií a stať byla přeložena nejen do světových jazyků, např. ruštiny, angličtiny, němčiny, francouzštiny, španělštiny, ale vyšly i v mnoha socialistických zemích (polsky, bulharsky a rumunsky).

V roce 1976 se V. Hošek habilitoval spisem „Psychická odolnost při neúspěšné činnosti“ a stal se docentem na katedře psychologie FTVS UK. Toto období bylo však jen velmi krátkým. Brzy se stal vedoucím psychologické laboratoře na VÚT FTVS UK a v roce 1978 získal vědeckou hodnost doktora věd. Posléze „opustil“ psychologické místo — byl ustanoven vedoucím oddělení vrcholového sportu VÚT FTVS UK. Teprve v roce 1987 se vrátil zpět na katedru psychologie FTVS UK a zároveň se stal děkanem této fakulty. O rok později byl jmenován profesorem.

Jak již bylo stručně naznačeno, V. Hošek je uznávaným odborníkem v oblasti psychologie tělesné výchovy a sportu v celém světě (viz zmínka o publikační činnosti), což je jedním z nejdůležitějších předpokladů pro to, že na VII. evropském kongresu sportovní psychologie byl v tajných volbách zvolen za člena „Managing Council“ organizace FEPSAC (Federace evropských psychologů sportu).

V. Hošek je autorem či spoluautorem devíti vědeckých monografií, 132 vědeckých statí, 39 učebnic, skript a metodických materiálů a řady nepublikovaných výzkumných zpráv. Rozsah jeho publikační činnosti je obdivuhodný, jakož i šíře problematiky. To, co jsem napsal v počátku o logické návaznosti a propojenosti problematiky sice u V. Hoška platí stále, ale pouze pro oblast teoretických prací. Pokud jde o učební texty a popularizační státaě, jeho invence je nevyčerpatelná.

Na závěr bych chtěl Václavovi za všechny ty, kteří u něho začínali a jsou dnes ve věku 40—45 let, ale snad si to mohu dovolit i za jeho mladší aspiranty a spolupracovníky, popřát, aby mu jeho mimořádná a jemu vlastní vitalita zůstala co nejdéle a rovněž, aby co nejdéle zůstal „sportovním psychologem“, kamarádem a nejen „úřadujícím děkanem“.

F. Man

SEMINÁŘ PŘESTAVBA A ÚKOLY PSYCHOLOGIE

Mv Socialistické akademie ČSSR v Brně, sekce psychologie a katedra psychologie filozofické fakulty UJEP v Brně uspořádaly 26. dubna 1989 seminář „Přestavba a úkoly psychologie“. Brněnští psychologové se ve svých referátech vyslovili k aktuálním problémům přestavby psychologických věd i k dalším možnostem uplatnění psychologie v praxi.

Úvodní referát B. Chalupy a L. Vašiny „Přestavba a psychologické vědy“ pokusil na některé aktuální problémy, které přináší k řešení psychologickým vědám období přestavby ekonomiky a společnosti. Zaměřili se především na oblast ekonomiky, zdravotnictví a výchovy. Pokusili se analyzovat strukturu a poválečný vývoj psychologických věd v ČSSR se zřetelem k rozvoji vysokých škol, základního a aplikovaného výzkumu i praktických pracovišť.

Konstatovali, že v dalším období bude ve srovnání s ostatními socialistickými státy nutné posílit úlohu vysokých škol, připravujících odborné psychology základního, ale zejména aplikovaného výzkumu, který je značně roztržštěný a nedostatečně vybudovaný vzhledem k potřebám praxe. Psychologická pracoviště postrádají v praxi jednotné metodické vedení, dokumentační a informační centrum.

F. Vizdal vystoupil s referátem „K některým úkolům psychologie při výstavbě vysokoškolské výuky“. Zdůraznil, že přestavba vysokoškolského studia otevírá psychologii nové prostory pro uplatnění psychologických poznatků a současně společenská praxe přichází s novými požadavky na psychologické vědy. Upozor-

nil, že při uplatňování problémové výuky nejsou učitelé respektováni psychologické zásady utváření problémových situací a nedostatečně promyšlená je otázka zavádění výpočetní techniky jako didaktického prostředku do výuky. Bude nezbytné zkvalitnit pedagogicko-psychologickou přípravu učitelů a zvýšit úroveň jejich psychologického myšlení.

S některými nedostatky se potýká také klinická psychologie. Při jejich řešení navrhl L. Vašina v příspěvku „Zásady koncepční práce v současné klinické psychologii a neuropsychologii“ vyjít z pěti zásad. 1. zásada — mít dobrou koncepci osobnosti. Jako nejadekvátnejší se jeví koncepce biopsychické regulace předmětné činnosti člověka. 2. zásada — mít dobrou koncepci popisující dimenzi zdraví versus nemoc. Znamená to vytvořit pregnanční kritéria zdraví, nemoci a přechodných fází. 3. zásada — mít dobrou koncepci pojetí člověk versus činitel vývoje. Z hlediska celospolečenského zájmu by psychologické vědní disciplíny měly prioritně řešit vliv rizikových faktorů (nízká úroveň adaptability a frustrační tolerance, chemizace prostředí, zhoršení mezilidských vztahů...), které negativně ovlivňují zdraví lidí. 4. zásada — mít dobrou koncepci výzkumných projektů, která musí mít takovou logickou konstrukci, aby bylo možné přejít od spekulativních a abstraktních údajů ke konkrétním vědeckým poznatkům, které by prověřovaly nosnost a důvěryhodnost vědeckých teorií. 5. zásada — mít dobrou koncepci jádrových problémů.

S metodou aktivního sociálního učení seznámil přítomné J. Sedlák v referátu „Psychologie změn myšlení a jednání lidí“. Popsal sedm fází změn, kdy dochází